

نرمتنان سواحلی ایرانی «هورالعظیم»

مهدی تجلی پور

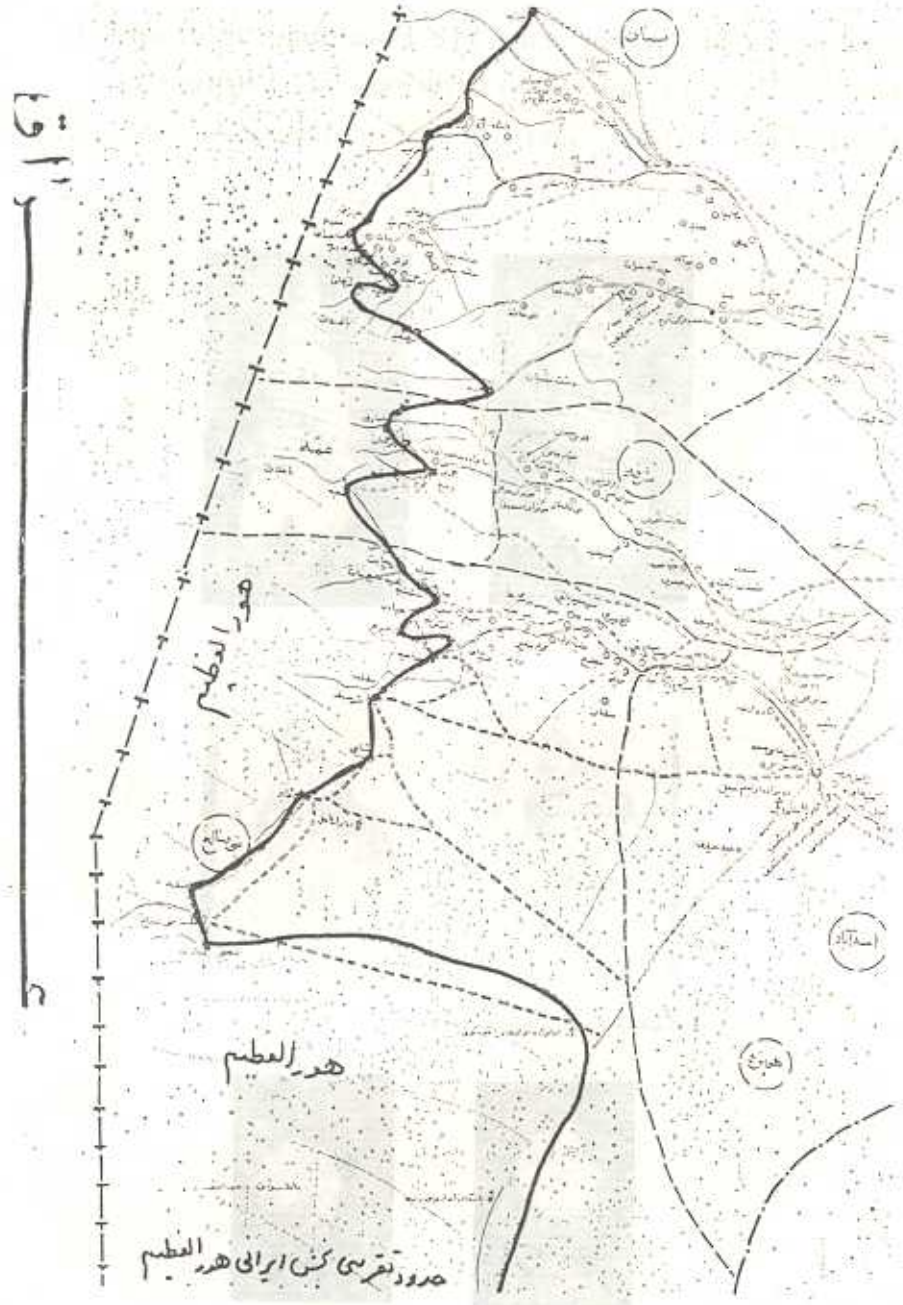
گروه ماهی‌شناسی دانشکده دامپزشکی - دانشگاه تهران

«مرداب بزرگ غرب خوزستان از نظر زیستی و اقتصادی اهمیت زیادی دارد و برای اولین بار ۸ نرمتن از منطقه مذکور معرفی می‌گردد. جا دارد محققین پلانکتون شناس، ماهی‌شناس، پرند شناس و گیاه‌شناس نیز از منطقه مذکور بازدید بعمل آورند. برای این منظور به ذکر نام بعضی از گیاهان و ماهیان و پرندگان منطقه نیز پرداخته‌ایم *

مقدمه

هورالعظیم مرداب بزرگی به وسعت ۵۶۰۰ کیلومتر مربع در غرب خوزستان است و از تلاقی دو رود دبروج و کرخه کور در فاصله صد کیلومتری اهواز و چهل کیلومتری سوسنگرد پدید آمده است. طول ساحل ایرانی این مرداب در حدود ۶۰ کیلومتر و عرض منطقه ایران آن ۲۰ کیلومتر می‌باشد. یعنی قریب هزار کیلومتر مربع آن به ایران تعلق دارد. طول مرداب در حدود ۸۵ کیلومتر و پهنای آن ۶۵ کیلومتر است. بیشینه پیشروی و پسروی آب در خشکی اطراف مرداب به چهار کیلومتر میرسد. عمق متوسط مرداب ۵۰ سانتیمتر و در مواقع پرآبی در بعضی از مناطق عمق آب به ۸ متر میرسد.

* بجاست از همکاری آقای دکتر حسن دیانت‌نژاد و دکتر بابامخیر دانشیاران گیاه‌شناسی دانشگاه تربیت معلم و تهران سپاسگزاری نمایم.

بخش ایرانی هزاره العظیم در غرب خوزستان

(*Spirogyra* SP; *Agropyrum* SP; *Potamogeton crispus* L.
Nymphaea SP. *Ceratophyllum demersum* L *Phragmites*
communis Trin *Typha martinii* Jordan; *Ranunculus aquatilis* L.)
 با این که در تابستان قسمت اعظم مرداب خشک است و با وجود صید فراوان و بی رویه مردم

1- *Melanoides tuberculata* Muller, 1774

2- *Bellamya bengalensis*

3- *Lymnaea iranica* Annan, et Prash, 1919

(*Spirogyra* SP; *Agropyrum* SP; *Potamogeton crispus* L.
Nymphaea SP. *Ceratophyllum demersum* L. *Phragmites*
communis Trin *Typha martinii* Jordan; *Ranunculus aquatilis* L.)
 با این که در تابستان قسمت اعظم مرداب خشک است و با وجود صید فراوان و بی رویه مردم

1- *Melanoides tuberculata* Muller, 1774

2- *Bellamya bengalensis*

3- *Lymnaea iranica* Annan, et Prash, 1919

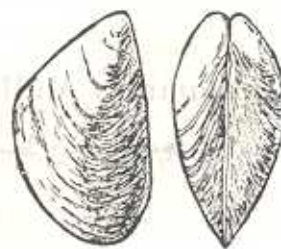
Barbus sharpeyi Barbus grypsus; Barbus lacera, Barbus Rajanorum, Parasilurus triostegus, Aspius vorax; Cyprinion Wastoni; Liza abu mystus pelasius)

روش کار

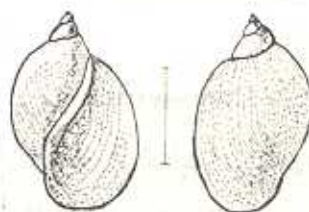
نمونه برداری ساحلی بکماث بیلچه و غربال شستشو انجام شده. کف مر داب که پوشیده

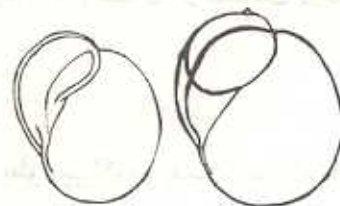
4- *Unio continentalis* (Haas)

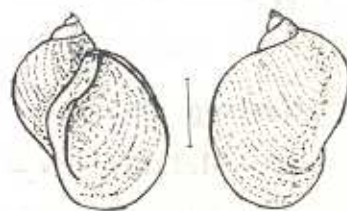
2- *Dreissena polymorpha* polymorpha (Pallas)

5- *Lymnaea iranica* An. & Pr.

3- *Lymnaea glutinosa* Muller.

6- *Lymnaea pernica* Iscel, 1865

9- *Corbicula fluminea* Muller, 1774

منطقه شناسایی شد. بعضی از نمونه‌های تیره Dreissenidae از ساقه گیاهان جدا شده است. نرمتنان بدست آمده در شیشه‌های الکل و آلدئید فرمیک نگهداری شده و در آزمایشگاه شناسایی شدند.

لیست نرمتنان

الف - نرمتنان دوکفه‌ای Bivalvia

I- تیره Corbiculidae

از این تیره تعداد زیادی از گونه *Corbicula fluminea* Müller, 1774 و ۱۷، در روی سواحل شنی بدست آمده، درازای متوسط این نمونه‌ها ۱۲، پهنای متوسط ۱۴ ضخامت دوصدف رویهم ۵ میلی‌متر است.

II- تیره Unionidae

تعداد کمی از افراد این تیره بدست آمده که همه از گونه *Unio continentalis* (Haas, 1900) هستند.

اندازه متوسط فاصله تارک تا دامن آنها ۲۰، پهنای متوسط ۴۵ و ضخامت دوصدف رویهم ۲۰ میلی‌متر است.

III- تیره Dreissenidae

تعداد زیادی از افراد این تیره در تمام مرداب بطور پراکنده بدست آمده که همه در گونه *Dreissena polymorpha* (Pallas, 1771) (۱۳، ۱۴، ۱۰) جای دارند. اغلب این نمونه‌ها به ساقه نی (*Phragmites communis* L) چسبیده بودند. درازای متوسط آنها ۲۱، پهنای متوسط ۱۰ و ضخامت دوصدف رویهم ۱۰ میلی‌متر است. رنگ صدف سفید و روی آن پوشیده از خط‌های عرضی فراوان است.

ب- شکمپایان Gastropoda

I- تیره Melaniidae

تعداد زیادی از افراد این تیره در مرداب بدست آمده که همه از گونه *Melanoidea tuberculata* Müller, 1774^(۱) هستند. چرخه این صدف دارای ۸ حلقه پوشیده از خطوط

از این تیره سه گونه بشرح زیر شناسائی شده است.

Limnaca glutinosa Müller, 1774 (۱)، دهانه پهن و پیچه کوچک دارد و در مرداب

فراوان است.

L. persica Issel, 1865 (۲)، دهانه بسیار پهن شبیه به گوش دارد و در مرداب

فراوان است.

L. iranica Annan & Prash, 1919 (۳) صدف زرد زودشکن و بیضی شکل دارد.

III- تیره Viviparidae

افراد این تیره نسبت به دیگر تیره های نرم تن در مرداب بسیارند و همه آنها در اندازه های

مختلف به گونه *Bellamyia bengalensis* تعلق دارند.

رنگ صدف کرم مایل به سبز و درون آن بنفش روشن است.

تعدادی از نرم تنان *Helicidocce* (۱۲ و ۴) بدست آمده که هنوز بطور دقیق نامگذاری

نشده است.

Bibliographie

- 1- 1774: Müller, O.F.
*Vermium terrestrium et fluviatilium seu animal-lium infusori-
 orum, helminticorum et testaceorum, non marinorum suocinata.*
Historio-II: 1-214.
- 2- 1866: Issel, A.
Catalogo dei Molluschi raccolti della Missione italiana in persia.
Mem. della realla. Acad. delle Sci. di Torino. Ser 2 T. 23
- 3- 1919: Annandale, N. & Prashad, B.
*The Mollusca of the inland Waters of Baluchistan and of
 Seistan. Records. Indian Museum. vol. XVIII, part II.*
- 4- 1936: Germain, L.
*Mollusques terrestres et fluviatiles d'Asia mineure. Chevalier,
 Paris. 1-433.*
- 5- 1952: Zhadin, V.I.
Mollusks of fresh and Brakish waters of the U.S.S.R Akad. Nauk.
Israel. Progr. for. Sci. Transla. Jerus. 1965.
- 6- 1957: Hubendick, Bengt.
Recent, Lymnaeidae.
Stockholm. FJ. Ser. Band.3. Nol.
- 7- 1957: Starmuhner, F.U.A. Edlauer.
Beitrage zur kenntnis der Mollusken fauna des Iran. Akad. Wiss.
Math. Natur. Abt. 1, Bd. 166-H. 9-10: 435-495.
- 8- 1962- Biggs, H.E.I.
Mollusca of the Iranian plateau.

Etude generale sur l'etang d'Hour-ol-azim.

(En farsi; manuscrit.)

10- 1968: Brandt, R.A.M

Description of new non marine Mollusks from Asia Archiv fur
Molluskenkunde. Bd. 98. Num. 5/6.P.213-289.

11- 1969: Chevallier. H.

Mollusques du desert du Lout (Iran.)

(Manuscrit, sevef. CNRS/R Cp. 140).

12- 1976: Yassin.I.

Contribution to the study of some terrestrial Mollusks of -
Mazandran

Mangandran, Gillan and Azerbaijan. Province.

Environmental studies, Iran.No.6

Cent. for. Coordin. of envir. stud. Univ. Teheran.

13- 1977: Tadjalli-pour.M.

Dreissena polymorpha polymorpha (Pallas, 1771) in Iran.

14- 1977: Tadjalli-pour. M.

Les Mollusques marins des cotes iraniennes de la Mer
Caspienne (Astara-Hachtpar)

Jour. Conch. Vol. 114. fasc-3-4